

lizmu prijala socialistická ideológia všenárodný charakter, vyjadrujúc záujmy celej sovietskej spoločnosti a to: robotníckej triedy, kolchozného roľníctva a socialistickej inteligencie. Ľud a komunizmus v našej vlasti splynuli v jedno. To sa v knihe nedostatočne vysvetľuje.

Vážnym nedostatkom knihy je to, že chýba hlboká, dôkladná analýza kultúry a kultúrnej revolúcie v SSSR. V kapitole *Úloha socialistickeho vedomia vo vývoji sovietskej spoločnosti* sa len spomína, že v dôsledku kultúrnej revolúcie vyrástli početné kádre novej socialistickej inteligencie.

Nemožno nespomenúť, že prvá časť kapitoly *Marxizmus-leninizmus a národnostná a koloniálna otázka*, venovaná národnostnej otázke v predsovietskom období, je napísaná presvedčivo, ale druhá, venovaná riešeniu národnostnej otázky v SSSR, je napísaná oveľa horšie, hoci materiál o národnostnej otázke v sovietskom období je i novší i bohatší, lebo len v tomto období sa národnostná otázka po prvý raz prakticky vyriešila. Treba tiež spomenúť, že v tejto kapitole nebola dostatočne osvetlená taká dôležitá otázka, ako je výchova pocitu sovietskej národnej hrdosti. Jednotlivé letmo urobené poznámky k tejto veci nemôžu nahradiť jej presné vysvetlenie. Tento nedostatok je tým trápnejší, že sa vyskytuje aj v iných kapitolách.

V kapitole *Marxizmus-leninizmus o vojne* nie je položená otázka spojitosti politickej stratégie, rozpracovanej Leninom a Stalinom, s vojenskou teóriou. Nie je ukázaný nerozlučný sväzok stalinskej vojenskej stratégie so stratégiou politickou.

Vyššie sa už hovorilo o slabých stránkach kapitoly, venovanej úlohe ľudových mäs a osobnosti v dejinách. Treba doložiť, že v tejto kapitole sa zle vysvetľuje úloha ľudových mäs vo vývoji výroby. Autori knihy venovali tejto otázke len pol druhu strany. Zjavne ochudobnili, alebo skôr snížili vo svojom pojednaní úlohu mäs vo výrobnom živote spoločnosti. Ďalej sa v tejto kapitole nadmerne hovorí o Napoleonovi, o všetkých jeho talentoch. Napoleon bol bezpochyby vynikajúcim vojvodcom svojej doby. No je na čase zrieknuť sa starej tradície a keď sa hovorí o úlohe veľkých činiteľov, do nekonečna omieľať Napoleonovo meno.

Ani zďaleka nie vypočítané všetky nedostatky recenzovanej knihy svedčia o tom, že je napísaná nerovnako, niektoré jej časti majú vážne nedostatky teoretického charakteru, treba ich prepracovať, spresniť, pozornejšie zredigovať.

Posúdenie učebnice o historickom materializme privádza k záveru, že autorský kolektív urobil veľkú a plodnú prácu. Recenzovaná kniha, odhliadnuc od podstatných nedostatkov, poskytne pomoc študentom, vysokoškolským prednášateľom, propagátorom, súdruhom, ktorí individuálne študujú marxisticko-leninskú teóriu.

Pred autormi učebnice stoja však veľké úlohy a to, knihu ďalej prepracovávať. Na základe prác Stalina o jazykovede, na základe svedomitého skúmania početných kritických poznámok, ktoré urobili propagátori, vedci, prednášatelia, študenti, aktívne kritizujúci túto knihu, musia autori napísať hodnotnú prácu, ktorá bude na úrovni veľkých teoretických výdobytkov marxisticko-leninskej vedy a zodpovie všetkým požiadavkám učebnice.

M. Kornejev, M. Procko, A. Maslin

V BOJI O ROZVOJ MARXIZMU-LENINIZMU

(Na okraj dvoch sovietskych sborníkov)

Voprosy dialektičeskogo materializma. Sbornik. Vyd. Akademija nauk SSSR — Institut filosofii, Moskva 1951, str. 390, cena 16.— Rubľ.

Voprosy dialektičeskogo i istoričeskogo materializma v trude J. V. Stalina „Marxizm

Ako je známe, Marx a Engels neraz vyzdvihovali myšlienku, že ich náuku netreba chápať ako súhľad raz navždy daných právd, ale vždy iba ako návod k praxi. A robili tak nie bez príčiny. Ľudská myseľ predtým bola totiž vždy ovládaná viac-menej opačným presvedčením. Preto večné pravdy a snaha o ne bola neprestajným prejavom každého myšlienkového pokusu pochopiť a vysvetliť svet. A tak ani materialisti pred Marxom neunikli tomuto nebezpečenstvu. Dokonca s podobným sklonom sa stretávame priam medzi „žiakmi“ K. Marxa. Nuž výzva a upozornenie, že dogma a marxistický poznatok sa navzájom vylučujú, mala preto veľmi veľký význam. Hlavne v poslednej štvrtine XIX. storočia.

Lenže výzva a skutočnosť nie je jedno a to isté. A tak aj keď mnohí opakovali za Marxom jeho varovné slová, jednako nevedeli a mnohí nevedia ani dnes, ako ich prakticky používať. Preto v ich práci prejavovala sa neprestajne v mene významného upozornenia predsa len stará idealistická tendencia — hľadať nové fakty pre staré pravdy. Tak to bývalo u drobných, ale častokrát aj u „veľkých“ žiakov Marxa a Engelsa. Vieme, že pred týmto nebezpečenstvom neutiekol ani najväčší znalec marxizmu z konca XIX. storočia, Plechanov, ktorý napokon skĺzol na pozície menševictva a idealizmu. A teda všelijaké úchylky a „opravy“ marxizmu z konca XIX. a zo začiatku XX. storočia boli z toho prirodzeným výsledkom. Lebo kto používa heslá ako prvotné a večné meradlá i pre nové fakty, ten musí nevyhnutne skĺznuť na šikmú plochu v boji o marxizmus-leninizmus. Ba ten sa musí stať v závere priamo jeho nepriateľom, ako o tom hovorí presvedčivo veľmi mnoho príkladov z dejín VKS(b) a i z našej najbližšej minulosti.

A toto je ten významný fakt, ktorý sa vinie ako červená niť v myslení Lenina-Stalina takmer od ich myšlienkových počiatkov. V. I. Lenin pochopil napr. už vo svojich prvých prácach, že v marxizme ide vždy ani nie tak o to, čo bolo včera povedané, ako skôr o schopnosť rozobrať správne dnešný fakt a vidieť v ňom budúce možnosti. Jeho práce v I. sv. Sobraných spisov (vydala Svoboda, Praha) sú preto plné analýzy a uzáverov, menej marxistických citátov. A tak práve žil neprestajne v spojení so životom Ruska a plný bol jeho dynamizmu, čo aj žil vo vyhnanstve.

Avšak mysliteľ, ktorý takto pracuje, nemôže zintelektuálnieť ani v teórii. Preto V. I. Lenina nevedely prekvapiť žiadne nové fakty. A čo je hlavné, nevedely ho nájsť nepripraveného pristúpiť kedykoľvek k ich rozboru. V dôsledku toho prax bývala Leninovi vždy novou školou a nikdy nie iba príležitosťou na potvrdenie starých právd. Či to bolo obdobie revolučných pohybov z r. 1905—1907, alebo obdobie reakcie po tejto revolúcii, či išlo o situáciu z vojny 1914, alebo z pofebruárového obdobia 1917, V. I. Lenin vždy na počiatku každého svojho činu hovoril ponajprv o potrebe pochopiť situáciu. „Marxizmus žiada od nás — hovoril napr. i v apríli 1917 po návrate z dlhoročného vyhnanstva — aby sme presne, presvedčivo a objektívne vyskúmali vzťahy tried a konkrétnych zvláštností každej historickej situácie. My, boľševici, musíme sa snažiť, aby sme boli vždy verní tejto úlohe, bezpodmienečne potrebnej s hľadiska každého vedeckého budovania politiky.“ (Sočinenija XXIV, 24.) A záver z toho bol, že V. I. Lenin objavoval v novej situácii vždy nový poznatok a novú orientáciu. Záver z toho bol — ďalší vývin marxizmu, vznik marxizmu-leninizmu.

A ako pracoval V. I. Lenin, podobne postupoval aj jeho najväčší žiak a dnešný budovateľ marxizmu-leninizmu, J. V. Stalin. Ani Stalina nevedely nikdy poplieť nijaké nové skutočnosti. Nielen preto, že poznal podrobne učenie Marxa-Engelsa-Lenina. Lebo toto učenie, v jadre absolútne správne, v podrobnostiach sa vždy menilo a preživalo, hovorieval V. I. Lenin. J. V. Stalin bol a je silný v praxi, lebo bol a je silný v jej správnom rozbere. Známe sú po tejto stránke neprestajné upozorňovania J. V. Stalina, že by bolo znakom úpadku marxisticko-leninskej teórie, keby chcela v XX. storočí vyjsť s Engelsovou poučkou z obdobia

40. rokov XIX. storočia. Podobne J. V. Stalin upozorňuje neprestajne na rôznu platnosť v rôznych situáciách jeho vlastných výpovedí a poznatkov. V posledných svojich príspevkoch k jazykovede vyzdvihuje aj niekoľko takýchto právd. A tak to všetko, t. j. schopnosť marxisticky analyzovať každý fakt, schopnosť nebať sa nazrieť do podstaty každej starej pravdy, schopnosť vidieť vo vede návody k praxi a nie posvätné dogmy, to všetko urobilo aj z J. V. Stalina geniálneho mysliteľa a geniálneho praktika, vodcu Sovietskeho sväzu, ale i celého pokrokového ľudstva.

A preto je významné učiť sa tvorbe a nielen poučkám marxizmu-leninizmu u týchto génirov ľudstva.

Avšak čomu nás učia títo veľikáni, keď ide o vedu a vedecké predvídanie? Upozorňujú nás neustále, že veda vyžaduje neprestajný zápas a že sa musí neustále vyvíjať. „Marxizmus neuznáva nezmeniteľné závery a formuly, pre všetky epochy a obdobia“, napísal napr. posledne znovu J. V. Stalin. Preto veda musí byť neprestajne kritická a pružná. „Je všeobecne známe — vraví Stalin doslovne na inom mieste — že nijaká veda sa nemôže rozvíjať a dosahovať úspechy bez boja názorov, bez slobody kritiky.“ Nuž a z toho nasleduje neustála povinnosť znovu a znovu tvoriť, znovu a znovu skúmať. Lebo ak by sme zabudli na túto povinnosť, život by nás nevyhnutne predbehol a my by sme boli iba v jeho vleku. Lenže marxista vo vleku udalostí nie je žiadnym marxistom, učí J. V. Stalin.

A toto sú potom základné myšlienky, ktorými sa riadi i sovietska vedecká a každodenná prax. Preto sovietsky život je nielen plný problémov, ale ešte plný zápasov o ich rozriešenie. Hlavne po posledných Stalinových príspevkoch k otázkam jazykovedy rozprúdila sa výstavba marxistickej vedy a sovietskej praxe nebyvalým tempom. A to znamená, že ani marxisticky nemožno dnes rásť bez podrobného sledovania tejto praxe.

Prirodzene, netýka sa to iba jednotlivých vied. I keď tieto stály v tomto zápase na prednom fronte, jednako len ešte významnejším bojom je to, čo sa robí v oblasti zovšeobecňovania ich výsledkov, t. j. v oblasti marxizmu-leninizmu. Lebo môžu tieto vedy pracovať akokoľvek usilovne a bojovne, pokiaľ im chýba správny marxisticko-leninský kompas, nič nevybojujú. Vidno to dobre v rôznych oblastiach rôznych prírodných vied na Západe, ale aj u nás. Až marxizmus-leninizmus ich ubráni pred chybami a sklzaním na šikmú plochu mystiky a idealizmu, hovoril neustále V. I. Lenin. A preto v SSSR rozpracúvajú dnes v tomto filozofickom smere jednak Stalinove myšlienky z jeho príspevkov k jazykovede, jednak konkrétne výsledky rôznych iných vedeckých diskusií. Hlavne časopis *Voprosy filosofii* sa stal tribúnou vybojovania nových poznatkov a nových marxisticko-leninských uzáverov. V dôsledku toho tento časopis prestal byť iba orgánom sovietskych filozofov. Zmenil sa v tribúnu sovietskych vedcov vôbec. Preto my na tento jeho význam upozorňujeme všetky naše vysokoškolské katedry.

A že časopisecká činnosť tohto zamerania dostala naozaj takýto význam, vidno z ďalšieho konkrétneho faktu. Akadémia vied SSSR totiž prišlo k tomu, že kvalitné príspevky, ktoré znamenajú určitý prínos v rozvíjaní marxizmu-leninizmu, počala vydávať v špeciálnych zborníkoch. Nebojí sa pritom, že by hádam tieto príspevky mohli mať chyby a nedostatky. Naopak. Vidí ich a počíta s nimi. Medzi autorskými príspevkami nájdú sa aj také, hovorí sa napr. v úvode k zborníku „Otázky dialektického materializmu“, v ktorých sa stretne s určitými spornými otázkami, „v súvis s čím redakcia zborníka prosí čitateľov, aby zaslali Inštitútu filozofie svoje pripomienky, prehľad ktorých bude uverejnený v časopise »Otázky filozofie«“. Redakcia druhého zborníku zas píše: „V zborníku sa neozrejmuje všetky základné otázky dialektického materializmu, a tie, ktoré sa analyzujú, analyzujú sa v rozličnom rozsahu. No redakcia jednako myslí, že zborník bude na ošoh propagandistom, vysokoškolským učiteľom a všetkým tým, ktorí študujú samostatne marxizmus-leninizmus.“ A to teda znamená, že sa vedecký život rozbehol v SSSR v smysle princípov Marxa-Engelsa-Lenina-Stalina a za účelom, aby pripravil ľudí pre nové zápasy, aby ich upevnil v iniciatív-

nosti, v odvahe myslieť a samostatne podnikaf. Lebo život nie je šablóna a nemôže byť ani rozriešený šablónou.

*

A preto je významným činom vydanie spomenutých zborníkov, o ktorých tu chceme podať niekoľko informatívnych slov. Ich vydanie má veľký význam obzvlášť preto, že práce v nich uverejnené naznačujú nám možnosť a nutnosť samostatne sa orientovať. Že to u nás má stonásobný význam, o tom nám hovoria posledné odhalenia zradcov a záškodníkov viac ako dost. Veď keby sme boli všetci činnými vyznávačmi marxisticko-leninských teórií, tak by sme sa boli vedeli lepšie orientovať medzi falošnými heslami a záškodnickými skutkami týchto falošných „priateľov“ socializmu. Keby sme boli tvorivými vyznávačmi marxizmu-leninizmu, tak by sme neupadli ani do fetišizmu osôb. Dávno by nás bolo zaujímal, prečo napr. určití ľudia grupujú okolo seba vždy iba určité kádre, prečo sa bijú aj cez mŕtvolu o určité pozície a pod. A pochopili by sme aj hlbokú pravdu a platnosť slov súdruha Gottwalda, ktorý v poslednom svojom rozbre zrady Slánskeho povedal: „Komunista nikdy neverí naslepo.“ Tak by sme uvideli aj svoje veľké povinnosti, plynúce z prezidentovho ďalšieho poznatku, totiž „že sa nepriateľ hūževnate snaží stratené pozície znovu a znovu obsadiť“. Avšak my sme marxizmus poväčšine tvorivo neštudovali a tak sme ho ani nemohli ďalej tvorivo rozvíjať. Uspokojovali sme sa s imitačnou činnosťou a vytýkali sme ako chybu, keď sa pripadne niekde nejaká iniciatívna objavila.

Dávajú nám však nejaké iné možnosti a dobré vzory uvedené zborníky? Dávajú. Dávajú nám ich predovšetkým tým, že — ako sme už uviedli — nás vedú od marxistických poznatkov k rozboru praxe.

Tak predovšetkým takéto možnosti práce a vedeckého rozvoja dáva prvý zo spomenutých zborníkov. Tu sa už hneď v prvom príspevku stretne s veľkými konkrétnymi výsledkami posledných Stalinových príspevkov do jazykovedy. Akademik M. B. Mitin v ňom totiž rozvíja dôsledky Stalinových myšlienok pre rozvoj marxistickej teórie vôbec. A my teda máme možnosť nielen sledovať tento rozvoj, ale môžeme si ho priam overovať na našich chybách a nedostatkoch.

A niemenaj významný je pre nás aj príspevok J. B. Kozlova „J. V. Stalin o základnom ohnivku v historickej refazi javov“. Lebo u nás po tejto stránke hrešime vari najviac. Široké masy odborníkov i pracujúcich totiž ešte vždy nevedia rozoznať medzi tým hlavným a vedľajším. Preto bojujú častokrát najvehementnejšie na desatoradom fronte. V otázke blahobytu snažia sa napr. zvyšovať spotrebu a nie výrobu, ako to povedal i s. A. Zápotocký, i keď prvá nie je možná bez druhej. Nuž a preto nám treba uvažovať o tom, čo je hlavné v spoločenskom procese a vo výstavbe blahobytu. Sovietski vedci a ľudia ozrejmujú si túto otázku vždy znovu a znovu. A preto sú silní. Preto nikdy nezaváhajú a nikdy nestrácajú perspektívu. A aký význam toto má, na to nás J. B. Kozlov upozorňuje veľmi jasne a dôrazne. Hovorí: „Súduh Stalin hovoril: „Bez jasných perspektív, bez jasných cieľov Strana nemôže riadiť výstavbu. My nemôžeme žiť podľa Bernšteinovho receptu: „Hnutie je všetko a cieľ — nič.“ My, naopak, ako revolucionári, musíme podriaďovať svoj pohyb vpred, svoju praktickú prácu — základnému triednemu cieľu proletárskej výstavby. Bez toho — upadneme do blata oportunistu a to nevyhnutne a bezpodmienečne.“ (Str. 36.) A s toho zorného uhla rozvíja J. B. Kozlov celý svoj rozbor otázky. Poznať ho, analyzovať a aplikovať na naše pomery je teda otázkou nielen prehlbovania marxistickej teórie u nás, ale ešte viac je to otázkou našej správnej, neprestajne sa prehlbujúcej marxistickej praxe.

Ďalšou otázkou, ktorá u nás tiež potrebuje dôkladný rozbor, je otázka vzťahov medzi javmi. Lebo my sa na tieto javy zvykneme dívať plytko a vulgarizačne. Vidíme v nich alebo iba to, čím sa shodujú, alebo zas iba to, čím sa vylučujú. V dôsledku toho aj naše uzávery bývajú unáhlené a náhodné. Ak si napr. všimneme črtu formálnej shody, už aj snujeme falošnú niť a robíme nielen nesprávne vývody, ale zostavujeme zle aj kádre. Na tejto

linke sa nám preto aj mohlo stávať, že sme častokrát zradcov považovali za socialistov, ak dosť hlasne hovorili o socializme a revolučnosti, a častokrát sme zas ľudí správnych, no kritických, vyhlasovali za nepriateľov. V tejto otázke urobiť jasno znamená teda nielen prehliť svoje poznanie marxizmu-leninizmu, ale aj zvýšiť našu ostrážitosť. A tu nám práve veľmi pekne pomôže článok S. P. Dufeľa „K otázke jednoty a boja protikladov ako vnútorného obsahu rozvoja“. S. P. Dufeľ tu totiž vyvádza dôsledky zo Stalinovej známej poučky, s ktorou sa stretávame v jeho posledných príspevkoch a ktorá hovorí, že protiklady, aj keď sa vylučujú, súčasne sa podmieňujú. A kapitalista proste nie je možný bez robotníka, zrovna ako ani robotník bez kapitalistu v kapitalistických výrobných vzťahoch. Čo to znamená? Aké povinnosti nám tento fakt ukladá? To sú významné otázky a od ich správneho rozriešenia závisí i naša správna prax, hovorí Stalin. A tak príspevok S. P. Dufeľa dostáva v našich súvislostiach vysoko aktuálny význam.

A tak je to, i keď je reč o ďalších príspevkoch P. S. Trofimova (Otázky materialistickej dialektiky a teórie poznania v *Kapitále* K. Marxa), V. M. Poznera (Materiálnosť sveta a zákonitosť jeho vývoja), M. E. Omeľanovského (Boj materializmu proti idealizmu v súčasnej fyzike), N. M. Miroščiny (Otázky teórie poznania dialektického materializmu), B. P. Tugarinova (Marxizmus-leninizmus o pravde), M. N. Rutkieviča (Marxizmus-leninizmus o úlohe praxe v poznaní), J. J. Novinského (Hmota a vedomie. O prírodovedeckých základoch vedomia), A. G. Spirkina (Otázky pocitu v leninskej teórii odrazu), S. V. Petruševského (Učenie J. P. Pavlova a marxisticko-leninská teória odrazu), V. A. Kivenku (O dialekticko-materialistických základoch mičurinskej biologie), D. M. Trošina (Kritika filozofických základov weismannizmu-morganizmu) a A. A. Maksimova (Veda — nepriateľ náhod). Lebo ako už z názvov týchto príspevkov vysvitá, všetky na seba nadväzujú a všetky sa navzájom dopĺňajú. Žiaľ, my tu môžeme na ne iba upozorniť a nemôžeme sa púšťať do podrobnejšieho ich rozboru. Avšak z povedaného je zrejmé, že všetky tieto príspevky nás môžu poučiť predovšetkým o dvoch závažných faktoch: po prvé — že marxizmus je naozaj alebo tvorivý, alebo nie je marxizmom. A po druhé — že marxistami môžeme byť nie vypisovaním citátov a knihomoľským biffovaním poučiek, ale iba konkrétnym rozborom konkrétnych faktov, ktoré — práve preto, že sú konkrétne — sú nevyhnutne vždy iné a nové, ako hovorieval V. I. Lenin.

*

A čo bolo povedané o sborníku „Otázky dialektického materializmu“, to platí ešte vo zvýšenej miere aj o sborníku „Otázky dialektického a historického materializmu v práci J. V. Stalina »Marxizmus a otázky jazykovedy«“. Rozdiel je iba v tom, že pokiaľ príspevky prvého sborníka sú zamerané na otázky filozofické, otázky dialektického materializmu a v ich dosahu na prax, zatiaľ príspevky druhého sborníka dotýkajú sa otázok prevažne spoločenských javov. Tak predovšetkým G. F. Aleksandrov v príspevku „Práca J. V. Stalina »Marxizmus a otázky jazykovedy« — veľký vzor tvorivého marxizmu“ skúma dosah tejto Stalinovej práce pre životnú i vedeckú prax. Pritom vyzdvihuje jasne myšlienku o vzájomnej podmienenosti a odvislosti týchto javov. Dotýka sa aj problému, ktorý je aj u nás krajne zanedbávaný a neujasnený, totiž problému vzťahu a triednosti vedy a praxe. A tak aj keď definitívne nerozriešuje, jednako hlboko nastiňuje tento problém.

A touto otázkou sa zaoberá aj druhý príspevok sborníka „J. V. Stalin o marxizme v jazykovede“. V ňom známy sovietsky teoretik a vedec M. D. Kammari jasne odlišuje, čo je v jazyku vlastne nadtriedne a čo zas nevyhnutne triedne.

D. J. Česnokov skúma ďalej v príspevku „Marxizmus-leninizmus o základni a nadstavbe“ tento i u nás veľmi ožehavý problém.

Ďalší príspevok „Význam práce J. V. Stalina »Marxizmus a otázky jazykovedy« pre prírodné vedy“ je z pera D. M. Trošina.

Otázku základne a nadstavby rozoberá ďalej veľmi podrobne i G. E. Glezerman v článku,

ktorý vyšiel v preklade aj u nás (Nové slovo, Tvorba, Nová Mysľ, vo zvláštnej brošúre ho vydala brnenská Rovnosť), V. V. Nikolajev zas skúma problém štátu ako nadstavby (Sovietsky štát ako politická nadstavba).

Nuž toto všetko, ako potom aj články C. A. Stepaňjana (Niektoré otázky teórie vedeckého komunizmu vo svetle práce J. V. Stalina o jazykovede), A. E. Mordvina (O rozvoji jazykov socialistických národov v SSSR), V. P. Čertkova (Niektoré otázky dialektiky vo svetle práce J. V. Stalina o jazykovede), A. A. Maksimova (O význame práce J. V. Stalina »Marxizmus a otázky jazykovedy« pre dejiny prírodných vied), F. V. Konstantinova (Proti dogmatizmu a knihomolstvu), otvára nám teda nové pohľady, nové možnosti riešenia nových a nových javov a problémov. A čo je obzvlášť významné, toto všetko nám súčasne ukazuje, ako v Sovietskom sväze odvážne a vehementne vedú ťažký zápas o ovládnutie života z nových pozícií, v novej situácii a za nových podmienok. Takže vidíme, že rast, sila, tvorivý optimizmus sovietskeho ľudu nie je dielom náhody, ale je zákonitým výsledkom jeho vedeckej a praktickej tvorivosti.

*

A že to všetko má veľký praktický dosah a význam aj pre nás, to už netreba ani podotýkať. V. I. Lenin neraz upozorňoval, že ľudia iba tvorbou rastú a mohutnejú. Tvorbou sa zbavujú aj ilúzií a mysticko-idealistických nánosov. Ak si teda niekto myslí (a žiaľ, takýchto ľudí je dosť!), že možno u nás budovať prax a súčasne tľmiť, podväzovať jej krídla (t. j. teórii), tak či už vedome alebo nevedome, ale fakticky podryva nielen našu výstavbu socializmu, ale i našu serióznou prípravu, náš vedecký rozmach.

A preto pre nás má veľký význam študovať nové a nové práce sovietskych vedcov. Ony nám ukazujú nielen metódy tvorby, ale súčasne nám pomáhajú zbavovať sa pocitu neschopnosti, menejcennosti a odhaľovať nepriateľa našej ochoty budovať socializmus. Ony nám pomáhajú pochopiť aj to, prečo vedecký život u nás bol takmer zamrel, prečo bol taký ospalý a málo iniciatívny. Berme teda do rúk i prítomné sovietske zborníky a zocelujme svoje socialistické nadšenie v zápase o lepšie pochopenie nových možností. Keď sa pritom pomýlime, kritika a sebakritika nám pomôže, kolektív podá pomocnú ruku. Kritika je vôbec na to, aby opravovala. Ak by nebolo chýb, nemala by smyslu. No potreba kritiky nikdy nesmie byť dôvodom pre stagnáciu. V. I. Lenin povedal ešte r. 1922 na XI. sjazdu strany: „Keby si všetci komunisti uvedomili na vedúcich miestach: nevieme to, začneme sa teda učiť od základov, potom by sme to mali vyhrané — bol by to podľa môjho náhľadu základný podstatný uzáver.“ Povedal to, pravda, v súvisi s hospodárskou výstavbou krajiny. No táto jeho výpoveď má všeobecný význam a ukazuje jasne práve na hlavný náš nedostatok. V dôsledku toho je jasné, že tvorivosť je vlastne predpokladom každej kvality. A nám prichodí i v tejto oblasti dohnať, čo sme zameškali. Učiť sa totiž u sovietskych vedcov a filozofov nielen hotovým výsledkom, lebo to by sme boli vlastne proti výstavbe marxizmu-leninizmu, ale predovšetkým a hlavne učiť sa aj tomu, ako tieto výsledky dosahovať a vybojovať!

M. Topoľský

POZITIVIZMUS A PRAGMATIZMUS — REAKČNÁ FILOZOFIA ANGLOAMERICKÉHO IMPERIALIZMU

*O novej knihe M. Cornfortha: Na obranu filozofie. Proti pozitivizmu a pragmatizmu.¹
V. V. Sokolov, Voprosy filosofii č. 3, 1951.*

Pokrokový anglický filozof-komunista Maurice Cornforth je dobre známy sovietskemu

¹ M. Cornforth, *In Defence of Philosophy. Against positivism and pragmatism*, London 1950, 260.